

Mehriban Kərəm qızı TAĞIYEVA
i.f.d., dos. Azərbaycan Kooperasiya Universitetinin
“Maliyyə və bank işi” kafedrasının müdiri,
mehriban.tagiyeva.79@mail.ru

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASINDA EKOLOJİ PROBLEMLƏRİN HƏLL EDİLMƏSİNDƏ ÜMUMMİLLİ LİDER HEYDƏR ƏLİYEVİN ROLU

Xülasə

Məqalədə Azərbaycan Respublikasında ekoloji problemlərin həll edilməsi, yaşıl iqtisadiyyatın inkişafı və ətraf mühitin qorunması ilə bağlı Ümummilli Lider Heydər Əliyevin rolu haqqında geniş məlumatlar verilmişdir. Heydər Əliyevin icra etdiyi siyasətlər arasında çoxsaylı milli parkların, təbii qoruma ərazilərinin qurulması və inkişafı, ətraf mühitin qorunmasına və təbii resursların effektiv istifadəsinə dair qanunvericilik bazasının formalaşdırılmasını göstərmək olar. Habelə, onun dönmində enerji effektivliyi və təbii resursların qorunması ilə bağlı ciddi proqramların da həyata keçirilməsi qeyd edilib.

Açar sözlər: ətraf mühit, yaşıl iqtisadiyyat, təbii resurslar, enerji ehtiyatı, su ehtiyatı.

Azərbaycan Respublikasının sürətli inkişafı son iki əsr ərzində görünür və böyükmiqyaslı infrastruktur layihə qoyuluşu, sosial və iqtisadi sahələrdə müasirləşmə, daxili sərmayənin artırılması və bu kimi bir çox faktora bağlıdır. Aparılan islahatlar əsasında isə neft və qaz sənayesi, enerji layihələri, avtomobil yolları və kommunikasiya infrastrukturu, təhsil və sağlamlıq sahələrindəki inkişafı xüsusi yer alır.

Azərbaycan son illərdə ətraf mühitə diqqət yetirmə və onun qorunması ilə bağlı ciddi addımlar da atıb. Belə ki, dövlətimiz son illərdə ətraf mühiti qorumaq üçün çoxsaylı qanun və normativ sənədlər qəbul edib. Bu sənədlər su təmizlənməsi, təbii ekosistemlərin qorunması, təbii parkların yaradılması və sair bu kimi sahələrdə ətraf mühiti qorumaq üçün tədbirləri nəzərdə tutur.

Dövlətimiz təmizlik layihələrinin həyata keçirilməsi üzrə ciddi işlər aparır. Bu, şəhər saatlarında şəhər mərkəzlərinin təmizliyi, zibil qutularının yerləşdirilməsi tədbirlərini əhatə edir.

Azərbaycan su təmizlənməsi və idarəetməsi sahəsində də ciddi addımlar atır. Bu, daxili və xarici su nəqliyyatının təmizliyi, göllərin və çayların qorunması, su sərhədlərinin idarə olunması kimi sahələri əhatə edir. Həmçinin, bir sıra milli parklar və təbii qoruma sahələri yaradaraq təbii ekosistemlərin qorunmasına diqqət yetirir. Bu parklar və qoruma sahələri, təbii bitki və heyvan növlərinin müdafiəsi və turizm təşviqi üçün əhəmiyyətli rol oynayır. Bunlar, Azərbaycanın son illərdə ətraf mühiti qorumaq və inkişaf etdirmək üçün atdığı addımların yalnız bir hissəsidir. Bu sahədə ciddi fəaliyyətlər davam etməkdədir və ölkə ətraf mühiti qorumaq üçün daha da geniş tədbirlər görməyə davam edir. Bütün bu qeyd edilən məsələlərin başlanğıcı və inkişafı, əlbəttə, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin yürütdüyü güclü siyasət nəticəsində həyata keçmişdir.

Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycanın müstəqilliyinin bərpasından sonra dövlətin formalaşması, iqtisadi inkişafı, daxili və xarici arenalarında ciddi siyasətlər yürütmüş bir liderdir.

Ümumillli Lider Azərbaycanın müstəqilliyini qorumaq və dövlətin daxili işlərinə müdaxilə edilməməsinə dair daim mübarizə aparmışdır. O, daxili və xarici təzyiqə qarşı qoruyucu siyasətlər tətbiq etmiş və ölkənin beynəlxalq arenada güclü bir mövqeyə sahib olmasını təmin etmişdir. Ümummilli Lider Heydər Əliyev Azərbaycanın iqtisadi inkişafını təmin etmək üçün strateji planlar hazırlamış və iqtisadiyyatın müasir tələblərə cavab verməsi üçün islahatlar həyata keçirmişdir. Xüsusilə neft və qaz sənayesi, enerji istehsalı və nəqliyyat sahələrində böyük işlər görmüşdür.

Heydər Əliyev dövründə yaşıl iqtisadiyyatın inkişafı və ətraf mühitin qorunması əsasən iki əsas prinsipə əsaslanmışdır: səmərəli iqtisadiyyat və sürətli inkişaf [1, s.15]. Bu prinsiplər əsasında bir sıra tədbirlər həyata keçirilmiş və yaşıl iqtisadiyyatın inkişafı üçün zəmin yaradılmışdır. Ümummilli Lider səmərəli iqtisadiyyat prinsipini yürütməkdə ətraf mühitin qorunması ilə iqtisadi inkişafın uyğunlaşdırılmasını nəzərdə tutmuşdur. Bu prinsip çərçivəsində, neft və qaz sənayesi ilə əlaqədar iqtisadiyyatın inkişafı və təbii resursların məsuliyyətli istifadəsi üçün çoxsaylı tədbirlər

görülüb [2, s.121].Sürətli neft və qaz layihələrinin yanında səmərəli enerji istehsalı və alternativ enerji mənbələrinin inkişafı da önəmli addımlardan biri olmuşdur. O, Azərbaycanın iqtisadi inkişafının sürətli və sabit olması üçün ciddi tədbirlər həyata keçirmişdir. Bu, yaşıl iqtisadiyyatın inkişafını təmin etməkdə əsas rol oynamışdır. Sürətli inkişaf ətraf mühitin qorunmasına dəyər verilməsini və bu sahədə tədbirlərin həyata keçirilməsini də təmin etmişdir.

Heydər Əliyev dövründə yaşıl iqtisadiyyatın inkişafı dövlətlərarası əlaqələrin gücləndirilməsi, təbii resursların məsuliyyətli istifadəsi, sürətli inkişaf və səmərəli iqtisadiyyat prinsiplərinin tətbiqi ilə mümkün olmuşdur. Bu prinsiplər Azərbaycanın iqtisadiyyatının sürətli inkişafını təmin edərək eyni zamanda ətraf mühitin qorunmasına da diqqət yetirməyə nail olmuşdur.

Ümummilli Lider Heydər Əliyevin dövründə bir çox tədbirlər və siyasətlər vasitəsilə ətraf mühitin qorunması və sağlamlaşdırılması üçün ciddi addımlar atılmışdır. O, dövlət səviyyəsində ətraf mühitə diqqət yetirən ilk liderlərdən biri olmuşdur. İlk növbədə, onun dönəmində Azərbaycanın global isinmə, meşələrin məhv olmasına, suların çirklənməsinə və sair bu kimi beynəlxalq mühit problemlərinə qarşı ciddi məsuliyyətə sahib olmağa çağırışlar edilmişdir.

Heydər Əliyevin icra etdiyi siyasətlər arasında çoxsaylı milli parkların, təbii qoruma ərazilərinin qurulması və inkişafı, ətraf mühitin qorunmasına və təbii resursların effektiv istifadəsinə dair qanunvericilik bazasının formalaşdırılmasını göstərmək olar. Habelə, onun dönəmində enerji effektivliyi və təbii resursların qorunması ilə bağlı ciddi proqramlar da həyata keçirilmişdir.

Ümummilli Lider dünya səviyyəsində ətraf mühit məsələlərində Azərbaycanı beynəlxalq mühit quruluşları ilə daha yaxından əlaqələndirmişdir. O, ətraf mühitin qorunması və inkişafı üçün ölkədaxili və beynəlxalq layihələrin təşviqinə və dəstəyinə çox diqqət yetirərək, Azərbaycanın ətraf mühit məsələlərində lider olması üçün zəmin yaratmışdır. Ətraf mühitin qorunması və təbii resursların idarə edilməsi sahəsində Heydər Əliyev dövründə Azərbaycanın görə bildiyi əsas addımlardan biri “Milli Təbii Sərvətlərin İnkişafı və Qorunması Konsepsiyası”nın qəbul edilməsi olmuşdur. Bu konsepsiya təbii sərvətlərin qorunması və düzgün idarə edilməsi, ətraf mühitə ziyan verən faktorların azaldılması və sair bu kimi mühit məsələlərinə dair strateji bir yanaşma təyin etmişdir.

Ətraf mühitə diqqət yetirmək üçün Heydər Əliyev dövründə baş verən digər bir əhəmiyyətli layihə enerji effektivliyi və təbii ehtiyatların məhv olmasının qarşısının alınması ilə bağlıdır. Bu çərçivədə enerji effektivliyi proqramları, alternativ enerji mənbələrinin inkişafı və enerji istehsalında təbii resursların, ətraf mühitin minimal dərəcədə ziyan görməsi məqsədi ilə sərvətlərin düzgün idarə olunması təmin edilmişdir.

Ətraf mühitə diqqət yetirmək məqsədi ilə Heydər Əliyev dövründə yaradılan vacib strateji istiqamətlərdən biri də artıq tullantıların idarə edilməsidir. Atıq tullantıların dəyərləndirilməsi, dəyərli maddələrin ayrılması, təmizlənməsi və dəqiq idarə edilməsi üçün infrastrukturun inkişafı və təşviqi üçün ciddi investisiyalar ayrılmışdır. [4, s. 312].

Heydər Əliyev dövründə ətraf mühitə diqqət yetirmək və onun qorunması ilə bağlı bir çox tədbirlər həyata keçirilmişdir. Bu tədbirlər Azərbaycanın ətraf mühiti üçün sürətli və daimi inkişafın əsasını təşkil edir [3, s. 340].

Sonda qeyd etmək lazımdır ki, bütün bu tədbirlərin davamı olaraq, İlham Əliyevin liderliyi altında Azərbaycan Respublikasının sosial-iqtisadi inkişafı, xarici arenada nüfuzu danılmaz və əvəzolunmazdır. Əsasən də, İlham Əliyev işğal olunmuş bölgələrdə infrastrukturun inkişafını prioritet kimi qəbul edir. Bu, yolların, su təchizatının, məktəblərin, xəstəxanaların və digər infrastruktur obyektlərinin inşasını və təkmilləşdirilməsini dəstəkləyir. Əlbəttə, bütün bu tədbirlər əhəlinin rahatlığını artırmaq və ölkənin ərazi bütövlüyünü qorumaq üçün əhəmiyyətli bir məsələdir.

ƏDƏBİYYAT

1. K.Tahirov. M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası. “Ekologiya və kitabxanaların qarşısında duran vəzifələr” Bakı-2009- 15 s.
2. Abbasova, E. İnsan ekologiyası: Bioloji və sosioloji aspektlər. 2005.-121 s.
3. Hüseynov, Arif Güləhməd oğlu. Neft və ekoloji təhlükəsizlik: reallıq və perspektivlər: monoqrafiya / A. G. Hüseynov; elmi red. Z. Ə. Səmədzadə.- Bakı: Afpoliqraf, 2022.- 340 s.

4. Eminov, F. B. Ekoloji fəaliyyətin idarə olunması: ekoloji menecment: dərs vəsaiti
5. F.B.Eminov, X.C.Məhərrəmov; elmi red. V.Z.Mehdiyeva; Azərbaycan Dövlət İqtisad Universiteti.- Bakı: Elm və təhsil, 2021- 312 s.